

Vastuvõtmise kuupäev : 30/07/2026

Anonüümseks muudetud versioon

C-571/26 - 1

Kohtuasi C-571/26 [Kahmus]ⁱ

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

28. mai 2026

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Riigikohus (Eesti)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

27. mai 2026

Kaebuse esitaja:

YYY OÜ

Võlgnik:

XXX, esindaja pankrotihaldur MX

R I I G I K O H U S

TSIVIILKOLLEGIUM

KOHTUMÄÄRUS

Kohtuasja number

2-25-7

[OMISSIS]

[OMISSIS]

Kohtuasi

XXX maksejõuetusmenetlus

[OMISSIS]

[OMISSIS]

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

Kaebuse esitaja ja kaebuse liik YYY OÜ määruskaebus

Menetlusosalised [OMISSIS] Võlgnik XXX

Riigikohtus

Pankrotihaldur [MX]

Võlausaldaja YYY OÜ [OMISSIS]

[OMISSIS]

[OMISSIS]

RIIGIKOHUS MÄÄRAB

1. Taotleda Euroopa Kohtult eelotsust järgmistes küsimustes:

a) **Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikleid 8 ja 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt tarbija pankrotimenetluses võlausaldajate nimekirja kinnitamisel loetakse kaitsmiseta tunnustatuks tarbijakrediidilepingutest tulenevad nõuded, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga, mille põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud, kas krediidiandja on enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist nõuetekohaselt hinnanud tarbija krediidivõimelisust?**

b) **Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas liikmesriigi kohus peab jätma kohaldamata sellise liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese õigusnormi, mille kohaselt tarbija pankrotimenetluses võlausaldajate nimekirja kinnitamisel loetakse kaitsmiseta tunnustatuks tarbijakrediidilepingutest tulenevad nõuded, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga?**

c) **Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikleid 8 ja 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis tarbija pankrotimenetluses ei võimalda liikmesriigi kohtul omal algatusel kontrollida seda, kas krediidiandja on järginud kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust ka juhul, kui tarbijakrediidilepingust tulenev nõue on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga, kuid selle põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks vastavaid asjaolusid hinnanud?**

d) **Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas tõhususe põhimõttest tulenevalt peab liikmesriigi kohus tarbija pankrotimenetluses direktiivi 2008/48/EÜ artiklile 23 vastavaid ja liikmesriigi õiguses sätestatud tsiviilõiguslikke tagajärgi kohaldama omal algatusel, kui kohus leiab, et krediidiandja ei ole nõuetekohaselt hinnanud tarbija krediidivõimelisust?**

[OMISSIS] [menetluse peatamine]

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

- 1 Pärnu Maakohus kuulutas 3. jaanuari 2025. a määrusega välja XXX (võlgnik) pankroti, algatas tema kohustustest vabastamise menetluse ja nimetas võlgniku pankrotihalduriks [MXi] (pankrotihaldur).
- 2 Võlgniku pankrotimenetluses esitas nõudeavalduse 10 703 eurot 28 senti mh YYY OÜ (võlausaldaja). Võlausaldaja nõue tuleneb tsiviilasjades nr 2-21-119948, 2-24-101518 ja 2-19-114606 tehtud maksekäskudest ja tsiviilasjas nr 2-20-110894 tehtud tagaseljaotsusest, millega võlgnikult mõisteti võlausaldaja kasuks välja kokku 7033 eurot 49 senti. Sellele lisandub viivis 3669 eurot 79 senti.
- 3 Pankrotihaldur esitas võlausaldaja nõudele vastuväite ja palus võlausaldajal esitada dokumendid, mis tõendavad vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist.
- 4 Võlausaldaja ei nõustunud pankrotihalduri vastuväitega ning leidis, et ükski kehtiv õigusnorm ei anna pankrotihaldurile õigust vaidlustada ega kohtule õigust hinnata jõustunud kohtulahendist tulenevat nõuet. Selline nõue loetakse pankrotiseaduse (PankrS) § 100³ lg 4 p 1 järgi kaitsmiseta tunnustatuks. Jõustunud lahendi saab tühistada üksnes teistmismenetluses. Kuna tegemist on juba lahendatud vaidlusega, ei esita võlausaldaja ühtki tõendit.
- 5 Pankrotihaldur esitas 15. mail 2025 maakohtule kinnitamiseks võlausaldajate nimekirja, milles palus mh jätta võlausaldaja nõue tunnustamata, sest võlausaldaja ei esitanud andmeid ega dokumente, mille alusel saaks kontrollida vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist.
- 6 Pärnu Maakohus rahuldas 1. juuli 2025. a määrusega pankrotihalduri vastuväite, jättis võlausaldaja nõude tunnustamata ning kinnitas võlausaldajate nimekirja.

Maakohtu määruse põhjenduste kohaselt tuleneb võlausaldaja nõue tarbijakrediidilepingutest, mistõttu peab kohus omal algatusel kontrollima nende lepingute kehtivust. Kuigi nõue koosneb jõustunud tagaseljaotsuse ja maksekäskudega välja mõistetud summadest, ei nähtu neist kohtulahenditest, et kohus oleks kontrollinud nõude aluseks oleva tehingu tühisuse aluste puudumist. Sellist nõuet ei saa kohus ilma täiendava kontrollita lugeda kaitsmiseta tunnustatuks. Koostoimes PankrS § 100³ lg-ga 1 tähendab see, et kohus kontrollib nii omal algatusel kui ka teiste menetlusosaliste (sh halduri) väidete alusel, kas tarbijakrediidisuhetest tuleneva nõude kohta esitatud kohtulahend kajastab piisavaid, st vähemalt kokkuvõtvaid põhjendusi. Võlausaldaja nõudeavaldusele lisatud maksekäsud ega tagaseljaotsus ei sisalda selliseid põhjendusi, mistõttu kohustas pankrotihaldur õigesti võlausaldajat esitama tõendeid ja ümberarvutust.

Hoolimata pankrotihalduri vastuväitest ja võlausaldajale selleks antud tähtajast ei esitanud võlausaldaja ühtegi tõendit, millest nähtuks, et võlausaldaja oleks lepingute sõlmimisel hinnanud võlgniku krediidivõimelisust. Samuti ei esitanud võlausaldaja oma nõude ümberarvutust. Kui võlausaldaja pole nõuetekohaselt

hinnanud tarbija krediitdivõimelisust ega ole pankrotimenetluses esitanud pankrotihaldurile oma nõude ümberarvutust võlaõigusseaduse (VÕS) § 403⁴ lg 7 järgi, ei saa nõude ümberarvutust teha pankrotihaldur ega kohus, vaid võlausaldaja nõue jääb tunnustamata.

- 7 Võlausaldaja esitas maakohtu määruse peale määruskaebuse, milles palus tühistada maakohtu määruse osas, millega võlausaldaja nõue jäeti tunnustamata, ning teha asjas uus lahend, millega tunnustada võlausaldaja nõuet 10 703 euro 28 sendi ulatuses.

Määruskaebuse väidete kohaselt rikkus maakohus menetlusõiguse normi, kui jättis võlausaldaja nõude tunnustamata. Võlausaldaja nõue tuleneb kohtulahenditest ja see tuleb lugeda PankrS § 100³ lg 4 p 1 järgi kaitsmiseta tunnustatuks. Pankrotihaldur ega kohus ei saa valida, milliseid jõustunud kohtulahendeid nad tunnustavad ja milliseid mitte. Asjas ei ole tõendeid selle kohta, et maksekäsu kiirmenetluses rikuti võlgniku kui tarbija õigusi. Kohus ega pankrotihaldur ei ole uurinud ega arvesse võtnud, mis on tegelikult vaidlusalustes tsiviilasjades esitatud nõuete sisu, ning on ekslikult seisukohal, nagu oleks kõikide tsiviilasjade puhul tegemist tarbijakrediitdilepingutest tulenevate nõuetega. Tsiviilasjas nr 2-21-119948 esitatud nõue tulenes võlgniku ja ZZZ AS vahel sõlmitud sideteenuse lepingust. Tsiviilasjas nr 2-24-101518 esitatud nõue tulenes CCC AS ja võlgniku vahel sõlmitud liikmelepingust. Kummagi nõude aluseks ei ole tarbijakrediitdileping. Seega tuleb nõue tunnustatuks lugeda vähemalt 479 euro 92 sendi ulatuses.

- 8 Pankrotihaldur vaidles määruskaebusele vastu ja palus jätta see rahuldamata.

Ringkonnakohtu lahend ja põhjendused

- 9 Ringkonnakohus jättis määruskaebuse rahuldamata ja maakohtu määruse muutmata.

Ringkonnakohtu määruse põhjenduste kohaselt leidis maakohus õigesti, et olukorras, kus jõustunud kohtulahendi esemeks on tarbijakrediidisuhtest tulenev krediidiandja nõue tarbija vastu, aga kohtulahendist ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud nõude aluseks oleva tehingu tühisuse aluste puudumist, tuleb kohtul pankrotimenetluses võlausaldajate nimekirja kinnitades tarbijakrediitdilepingu tühisuse aluseid kontrollida. PankrS § 100³ lg 4 p 1 kohaldamisel tuleb arvestada ka Euroopa Liidu õigusega, mis kohustab Eesti kohut lepingu tingimuste ebaõiglast laadi kontrollima.

Euroopa Kohus on leidnud, et liikmesriigi kohus peab omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13/EMÜ kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane, ja sel moel tasandama tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahelist ebavõrdsust, ning seda peab tegema kohe, kui kohtu käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud. Seejuures hõlmab ringkonnakohtu hinnangul kohtu omaalgatuslik kontroll ka direktiivis 2008/48/EÜ

tarbijakrediidilepingute kohta sätestatud. Samuti on Euroopa Kohus leidnud, et lepingutingimuste võimaliku ebaõiglase laadi tõhusat kontrolli ei oleks võimalik tagada, kui kohtuotsuse seadusjõud oleks kohtulahenditel, millest ei nähtu, et selline kontroll on toimunud. Euroopa Kohtu seisukoha järgi kohustab direktiiv 93/13/EMÜ kohut hindama, kas tarbijaga sõlmitud lepingu tingimused võivad olla ebaõiglased, mh pankrotimenetluse hilisemas faasis, kui võlausaldajate nimekirja kinnitades ei ole seda kontrollitud, aga ka kohtulahendi täitmiseks alustatud täitemenetluses, kui täitemenetluse aluseks olevat lahendit tehes ei ole seda kontrollitud, samuti pärast hüpoteegiga koormatud kinnisasja kohtuvälise sundtäitemenetluse toimumist alustatud väljatõstmise hagi menetluses. Direktiiviga on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis sellist kontrolli ei võimalda.

PankrS § 100³ lg 4 p 1 saab tõlgendada koosmõjus Euroopa Liidu õigusega selliselt, et olukorras, kus maksekäsuga on lahendatud tarbijakrediidisuhtest tulenev krediidiandja nõue tarbija vastu, aga maksekäsust ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud nõude aluseks oleva tehingu tühisuse aluste puudumist, peab kohus võlausaldajate nimekirja kinnitades omal algatusel kontrollima tarbijakrediidilepingu kehtivust, et tagada tarbijatele Euroopa Liidu õiguse järgne kaitse. Selle tagamiseks ei saa tõlgendada PankrS § 100³ lg 4 p 1 selliselt, et kohus ei saa kontrollida kohtulahendiga rahuldatud nõude aluseks oleva tarbijakrediidilepingu kehtivust, kui seda ei ole kohtulahendist nähtuvalt varem tehtud. Euroopa Liidu õigus on Eesti õiguse suhtes ülimuslik ning seda tuleb riigisisest õigust tõlgendades ja kohaldades arvestada.

Kuigi õiguskindluse ja pankrotimenetluse kiire kulgemise huvides on tunnustada jõustunud kohtulahendiga rahuldatud nõudeid lihtsustatud korras, kaalub tarbija kaitsevajadus need eesmärgid üles ning õigustab erandina tarbijakrediidilepingust tulenevate nõuete tunnustamisel täiendavat kohtulikku sekkumist.

Võlausaldaja peab nõudest teatamiseks esitama PankrS § 94 lg 1 järgi pankrotihaldurile kirjaliku avalduse koos nõude sisu, aluse ja suurusega ning tõendid avalduses nimetatud asjaolude kohta. Kui nõudeavaldus ei ole nõuetekohaselt vormistatud, annab haldur PankrS § 94 lg 3 järgi esitajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks ning kui puudusi ei kõrvaldata, võib kohus lugeda, et nõudeavaldust ei ole esitatud. Praeguses asjas andis pankrotihaldur võlausaldajale täiendava tähtaja, kuid võlausaldaja keeldus nõutud andmeid ja tõendeid esitamast. Ka sellele, et tema nõue ei tulene osaliselt tarbijakrediidilepingutest, pidanuks võlausaldaja tuginema juba siis, kui talle anti tähtaeg oma nõude täpsustamiseks. Sellises olukorras võis maakohus PankrS § 94 lg 3 järgi lugeda, et nõuet ei ole esitatud, või jätta nõude tõendamata tõttu tunnustamata.

Ringkonnakohus ei pidanud asjakohaseks võlausaldaja väidet, et seadus ei luba tal üle kolme aasta säilitada dokumente, millega tõendada seda, et ta on kontrollinud tarbija krediidi võimelisust. Kuna kohustus tõendada vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist lasub võlausaldajal, tuleb võlausaldajal arvestada vajadusega

säilitada asjaomased dokumendid senikaua, kuni püsib väljavaade nõue tarbija vastu maksma panna.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

- 10** Võlausaldaja esitas ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse, milles palub maa- ja ringkonnakohtu määruse tühistada ja teha uus määrus, millega tunnustada võlausaldaja nõuet 10 703 euro 28 sendi ulatuses. Võlausaldaja palub küsida Euroopa Kohtult eelotsust saamaks selgust, millisel juhul peab kohus omal algatusel kontrollima seda, kas krediidiandja on kontrollinud tarbija krediitdivõimelisust. Samuti peab võlausaldaja vajalikuks küsida selle kohta, millisel juhul on õigustatud mööda minna *res judicata* põhimõttest ja avada uuesti vaidlus jõustunud kohtulahendiga lahendatud nõude üle.

Kaebaja hinnangul on vaja küsida Euroopa Kohtult eelotsust, sest kohtute tõlgendus seadusest ja seaduse mõte ei ole omavahel kooskõlas ja tekitab õiguskindlusetust. Teadlikkus maksekäsu kiirmenetluse valdkonna probleemistikast ja võimalikust vastuolust Euroopa Liidu õigusega on Eestis olnud alates 2017. aastast ja seni on seda probleemi ignoreeritud. See võib viia riigivastutuseseni, sest võlausaldajad ei saa tugineda nende kasuks tehtavatele kohtulahenditele.

Määruskaebuse kohaselt ei ole ka Euroopa Liidu õiguse mõte see, et kohus kontrolliks juba lahendatud nõude põhjendatust uuesti pelgalt põhjusel, et kohtulahendi põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud, kas krediidiandja on hinnanud tarbija krediitdivõimelisust. Selline kohustus on kohtul vaid juhul, kui tal on kahtlus, et tarbijaga sõlmitud krediidilepingu tingimused on ebaõiglased. Ka pankrotiseaduse mõte ei ole see, et mingit tüüpi lepingutest tulenevad kohtulahendiga kinnitatud nõuded vaadataks uuesti läbi. See on vastuolus ka Riigikohtu seisukohaga, mille järgi ei saa jätta kohtulahendist tulenevat nõuet tunnustamata. See on võimalik üksnes teistmismenetluses. Samuti on selline olukord vastuolus põhiseadusest tuleneva õiguskindluse ja kohtulahendi seadusjõu põhimõttega.

Samuti ei ole võlausaldajal võimalik aastaid pärast lepingu lõppemist tõendada lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid, sest ta ei tohi seaduse järgi säilitada tarbijat puudutavaid dokumente üle kolme aasta. Vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumine ei too kaasa kogu krediidilepingu tühisust, mistõttu on võlausaldajal ka rikkumise korral õigus nõuda laenu põhiosa tagastamist. Seega oleks kohus pidanud lugema tunnustatuks vähemasti laenu põhiosa ja seadusjärgse viivise ja saanud maksimaalselt jätta tunnustamata intressinõude.

Ringkonnakohus oleks pidanud vastu võtma võlausaldaja esitatud tõendid, mis tõendavad, et võlausaldaja nõuded, mis on rahuldatud tsiviilasjades nr 2-21-119948 ja 2-24-101518 tehtud maksekäskudega, ei tulene tarbijakrediidilepingutest. Selline kohustus tuleneb uurimis põhimõttest ja

võlausaldaja nõuet oleks pidanud tunnustama vähemalt 479 euro 92 sendi ulatuses.

- 11 Pankrotihaldur vaidleb määruskaebusele vastu ja palub jätta see rahuldamata. Samuti ei ole tema hinnangul vaja küsida Euroopa Kohtult eelotsust.
- 12 Võlgnik määruskaebuse kohta oma seisukohta ei väljendanud.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

- 13 Kolleegium leiab, et tsiviilasja lahendamine eeldab eelotsuse taotlemist direktiivi 2008/48/EÜ art 8 lg 1 ja art 23 tõlgendamiseks (Euroopa Liidu toimimise lepingu art 267 lg 1 p b). [OMISSIS] [menetluse peatamine]
- 14 Määruskaebuse lahendamiseks tuleb muu hulgas vastata küsimusele, kas pankrotihalduril oli õigus esitada vastuväide tarbijakrediidilepingust tulenevale nõudele, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga ja mille põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud, kas krediidiandja on enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist nõuetekohaselt hinnanud tarbija krediidivõimelisust, ning kas maakohtul oli õigus jätta selline nõue tunnustamata ja võlausaldajate nimekirja kandmata.
- 15 Kolleegium esitab esmalt ülevaate vaidlusaluseid küsimusi puudutavast Eesti riigisisestest õigusraamistikust ja asjakohase direktiivi sätetest (I), käsitleb seejärel lühidalt varasemaid Euroopa Kohtu seisukohti sarnastes asjades (II) ning lõpetuseks menetlusosaliste väiteid ja Riigikohtul tekkinud küsimusi (III).

I

- 16 Direktiivi 2008/48/EÜ art 8 lg 1 järgi tagavad liikmesriigid, et enne krediidilepingu sõlmimist hindab krediidiandja tarbija krediidivõimelisust vajaduse korral tarbijalt saadud piisava teabe alusel ja kasutades vajadusel asjakohaseid andmebaase. Eesti seadusandja on kehtestanud krediidiandjatele kohustuse hinnata tarbija krediidivõimelisust VÕS §-s 403⁴. Krediidiandja võib tarbijaga tarbijakrediidilepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta on krediidivõimelisuse hindamise aluseks olevate andmete kogumise analüüsimise tulemusena veendunud, et tarbija on krediidivõimeline (VÕS § 403⁴ lg 6). Eesti kohtupraktikas on arvukatel juhtudel tuvastatud, et krediidiandja on rikkunud tarbija krediidivõimelisuse hindamise kohustust.
- 17 Direktiivi 2008/48/EÜ art 23 sätestab, et liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse sama direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Eesti seadusandja on tarbija krediidivõimelisuse hindamise kohustuse rikkumise puhuks kehtestanud lisaks avalik-õiguslikele karistustele ja meetmetele (nt krediidiandjate- ja vahendajate seaduse §-s 99 ette

nähtud rahatrahv või tegevusloa kehtetuks tunnistamine sama seaduse § 18 lg 2 p 8 alusel, kui krediidiandja või -vahendaja on rikkunud tarbija krediitdivõimelisuse hindamise nõuet) ka tsiviilõiguslikud tagajärjed. VÕS § 403⁴ lg 7 sätestab, et kui krediidiandja rikub oma kohustust sõlmida tarbijakrediitdileping üksnes sellise tarbijaga, kelle krediitdivõimelisuses ta on veendunud, loetakse tarbijakrediitdilepingu intressimääraks sama seaduse §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ole suurem varem kokkulepitud intressimäärast. Muid tasusid tarbija krediidiandjale sellisel juhul ei võlgne.

- 18 VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär on Euroopa Keskpanga põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav viimane intressimäär enne iga aasta 1. jaanuari ja 1. juulit. See tähendab, et võlausaldaja kaotab rikkumise korral enamasti osa sellest tasust, mida ta saaks tarbijakrediitdilepingu sõlmimisest teenida, sest üldjuhul on tarbijakrediitdilepingutes kokku lepitud intressimäärad kõrgemad.
- 19 Riigikohus on tõlgendanud VÕS § 403⁴ lg-t 7 selliselt, et seadus toob krediidiandja poolt tarbija krediitdivõimelisuse hindamise kohustuse rikkumise korral kaasa intressikokkuleppe tühisuse ja tühisus on selline asjaolu, mida kohus peab hindama sõltumata sellest, kas pooled sellele sõnaselgelt tuginevad (*ex officio*) (RKTKm 24.11.2023, 2-21-13098/50, p 13). Sellest tulenevalt ei pea tarbija kohtumenetluses krediidiandja rikkumisele tuginema, vaid kohus kontrollib sõltumata menetlusliigist omal algatusel, kas krediidiandja on kontrollinud nõuetekohaselt tarbija krediitdivõimelisust (RKTKm 24.11.2023, 2-21-13098/50, p 25). Sealjuures on oma kohustuste täitmise tõendamise koormis krediidiandjal (VÕS § 403⁴ lg 13).
- 20 [Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS)] § 407 sätestab, et kohus võib hageja nõusolekul hagi tagaseljaotsusega rahuldada hagiavalduses märgitud ja asjaoludega õiguslikult põhjendatud ulatuses, kui kostja, kellele kohus on määranud vastamise tähtaja, ei ole tähtaegselt vastanud, isegi kui hagi toimetati kostjale kätte välisriigis või kui see toimetati kätte avalikult. Sel juhul loetakse, et kostja on hageja esitatud faktilised väited omaks võtnud. Kuigi Riigikohtu praktika kohaselt ei või kohus teha tarbijakrediitdilepingust tuleneva nõude puhul tagaseljaotsust, kontrollimata enne intressikokkuleppe kehtivust (RKTKm 24.11.2023, 2-21-13098/50, p 26), on tagaseljaotsus jõustudes täitemenetluse seadustiku (TMS) § 2 p 1 mõttes täitedokument ka siis, kui kohus jätab selle kontrollimata.
- 21 TsMS §-d 481 jj sätestavad maksekäsu kiirmenetluse korra. TsMS § 481 lg 1 järgi lahendab kohus teise isiku vastu esitatud eraõigussuhtest tuleneva kindla rahasumma maksmise nõude avalduse alusel maksekäsu kiirmenetluses. Maksekäsu kiirmenetlust ei toimu nõuete puhul, mis ületavad 8000 eurot (TsMS § 481 lg 2²). Nõuetele vastava avalduse korral teeb kohus määrusega makseettepaneku, milles sisalduvad mh avalduse andmed; selgitus, et kohus ei ole põhjalikult kontrollinud, kas avaldaja võib nõude esitada; ettepanek tasuda väidetav võlg koos viivise ja makseettepanekus nimetatud menetluskuludega;

selgitus, et kohus võib makseettepaneku alusel koostada täitedokumentina maksekäsu, kui võlgnik ettenähtud tähtaja jooksul makseettepanekule vastuväidet ei esita (TsMS § 484 lg-d 1 ja 2). Makseettepanekule võib võlgnik esitada 15 päeva jooksul alates selle kättetoimetamisest põhjendamist mittevajava vastuväite (TsMS § 485 lg-d 1 ja 2). Vastuväite esitamise korral antakse asi menetlemiseks üle hagimenetluse (TsMS § 486), v.a kui avaldaja on sõnaselgelt väljendanud soovi vastuväite esitamise korral menetlus lõpetada (TsMS § 485 lg 4).

- 22 Maksekäsu kiirmenetluses ei ole kohtul kohustust ega ka õigust hinnata tõendeid. Seetõttu ei saa kohus kontrollida, kas krediidiandja on nõuetekohaselt veendunud tarbija krediidivõimelisuses ja kas tema intressinõue on seega põhjendatud. Kui tarbija ei esita makseettepanekule vastuväidet, teeb kohus maksekäsu, mille peale saab tarbija esitada TsMS § 489¹ lg 1 järgi 15 päeva jooksul, maksekäsu välismaal kättetoimetamise korral 30 päeva jooksul, alates maksekäsu kättetoimetamisest määruskaebuse, milles saab tugineda mh sellele, et nõue on selgelt põhjendamatu (TsMS § 489¹ lg 2 p 3). Jõustunud maksekäsk on TMS § 2 p 1 järgi täitedokument.
- 23 PankrS § 100³ lg 4 p 1 järgi loetakse pankrotimenetluses kaitsmiseta tunnustatuks nõue, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga. Kui võlausaldaja tugineb nõuet esitades muule dokumendile kui kohtulahend, on haldur kohustatud esitama nõudele kirjaliku vastuväite, kui ta leiab, et nõue ei ole põhjendatud (PankrS § 100¹ lg 4). Sellist võimalust ei näe seadus ette juhuks, kui võlausaldaja nõue on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga, sh maksekäsu ja tagaseljaotsusega. See tähendab, et seadus ei näe ette tarbijakrediidilepingust tulenevale nõudele pankrotimenetluses vastuväite esitamise võimalust ka olukorras, kus võlausaldaja nõue on rahuldatud kohtulahendiga, milles ei ole põhjendusi selle kohta, kas kohus on kontrollinud seda, kas krediidiandja on nõuetekohaselt hinnanud tarbija krediidivõimelisust.

II

- 24 Euroopa Kohus on leidnud direktiivi 2008/48/EÜ kohta, et tarbija tegelikku kaitset ei ole võimalik saavutada, kui liikmesriigi kohus ei pea omal algatusel kontrollima, kohe kui talle on teada selleks vajalikud asjaolud, kas krediidiandja on täitnud direktiivi artiklis 8 sätestatud kohustuse. Artiklid 8 ja 23 kohustavad liikmesriigi kohut omal algatusel analüüsima, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust, mis on ette nähtud selle direktiivi artiklis 8 (EKo 05.03.2020, C-679/18, p-d 23 ja 46). Sellise omal algatusel kontrollimise kohustuse näevad Eesti seadused koos neile antud tõlgendusega üldjuhul ette. Siiski ei ole selline omaalgatuslik kontroll võimalik maksekäsu kiirmenetluses. Nagu märgitud otsuse p-s 20, ei ole välistatud, et sellised põhjendused võivad puududa ka jõustunud tagaseljaotsusest. Seega on võimalik, et tarbija vastu tehakse tarbijakrediidilepingust tulenevas nõudes kohtulahend, mille puhul ei ole kohus kontrollinud, kas krediidiandja on hinnanud

nõuetekohaselt tarbija krediivõimelisust. Sellises olukorras ei näe seadus ette võimalust jätta võlausaldaja nõue tarbija pankrotimenetluses tunnustamata.

- 25 Euroopa Kohus on tõlgendanud direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes art 7 lg-t 1 selliselt, et sellega on vastuolus selline riigisisene õigusnorm, mis võimaldab anda maksekäsu välja nõuetekohase vekslialusel, mis tagab tarbijakrediidilepingust tuleneva kohustuse täitmise, kui maksekäsu avaldust lahendaval kohtul ei ole pädevust kontrollida selle lepingu tingimuste võimalikku ebaõiglast olemust, kuivõrd niisugusele maksekäsule vastuväite esitamise kord ei võimalda tagada tarbijale sellest direktiivist tulenevate õiguste järgimist (EKo C-176/17, p 71). Samuti on Euroopa Kohus leidnud, et direktiiviga 93/13/EMÜ on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis ei võimalda kohtul, kellele on esitatud maksekäsu nõue, hinnata omal algatusel, *in limine litis* ega menetluse üheski muus staadiumis - ehkki talle on juba teada kõik vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud - ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva viivitusintressi tingimuse ebaõiglast laadi, kui see tarbija ei ole vastuväidet esitanud (EKo 14.06.2012, C-618/10, p 57).
- 26 Samuti on Euroopa Kohus leidnud, et direktiivi 93/13/EMÜ art 6 lg-ga 1 ja art 7 lg-ga 1 on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis näevad ette, et füüsiliste isikute pankrotimenetluses on nõuete nimekirja pärast seda, kui kohus on selle nimekirja heaks kiitnud, ilma et ta oleks käsitletud asjasse puutuva lepingu tingimuste võimalikku ebaõiglust, ja pankrotikohtus on menetlust alustatud, viimati nimetatud kohtu jaoks siduv, mistõttu ei saa ta hinnata, kas sellise krediidilepingu tingimused, millel põhineb sellesse nimekirja kantud nõue, on ebaõiglased (EKo 03.07.2025, C-582/23, p 58). Samalaadset tõlgendust ei ole Euroopa Kohus seni andnud direktiivile 2008/48/EÜ seostuvalt kohtu kohustusega hinnata tarbija pankrotimenetluses seda, kas krediidiandja on nõuetekohaselt kontrollinud tarbija krediivõimelisust.
- 27 Nii direktiivi 93/13/EMÜ kui ka direktiivi 2008/48/EÜ eesmärk on tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse (direktiivi 2008/48/EÜ põhjenduste p-d 8, 9 ja 43; EKo 11.01.2024, C-755/22, p 33; EKo 15.06.2023, C-287/22, p 36). Riigikohus peab võimalikuks, et direktiivi 93/13/EMÜ kohta antud tõlgendus, mille järgi on selle eesmärgiga vastuolus riigisisised õigusnormid, mis välistavad pankrotimenetluses tüüptingimuste kehtivuse kontrollimise võimaluse, kui eelnevas menetluses ei ole sellist kontrolli tehtud ega seda põhjendatud (EKo 03.07.2025, C-582/23, p-d 57-58), kohaldub sarnaselt ka direktiivi 2008/48/EÜ kohta. See tähendaks, et direktiiviga 2008/48/EÜ oleks vastuolus riigisisised õigusnormid, mis välistavad tarbija pankrotimenetluses kohtu võimaluse hinnata, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediivõimelisust, kui lahendist ei nähtu, et krediidiandja kohustuse täitmist oleks eelnevas menetluses kontrollitud.
- 28 Eeldades Riigikohtu eelkirjeldatud kahtluse õigsust, tekib küsimus riigisisese õiguse tõlgendamise kohta. Nimelt on Euroopa Kohus selgitanud, et kohustus tõlgendada riigisisest õigusnormi kooskõlas liidu õigusnormidega ei või olla

aluseks riigisisese õiguse *contra legem* tõlgendamisele (EKo 09.04.2024, C-582/21, p 63). Riigisisene õigus (PankrS § 100³ lg 4 p 1) välistab Riigikohtu hinnangul sõnaselgelt pankrotikohtu õiguse hinnata tarbija pankrotimenetluses seda, kas krediidiandja on rikkunud oma lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediitdivõimelisust, kui tarbija vastu on tehtud jõustunud kohtulahend ja selle lahendi põhjendustest ei nähtu, et krediidiandja kohustuse täitmist oleks eelnevas menetluses kontrollitud. PankrS § 105 ei võimalda kohtumäärusega kinnitatud võlausaldajate nimekirja kantud ja tunnustatud nõuet ega selle rahuldamisjärku hiljem vaidlustada, v.a juhul, kui ilmneb, et nõude või pandiõiguse tunnustamine põhineb võltsitud või ebaõigetel andmetel või kui kohtule esitatud võlausaldajate nimekirja koostamisel on oluliselt rikutud seadust (PankrS § 106 lg 2). Vaidlustamiseks ei anna alust see, kui kaitsmiseta on loetud tunnustatuks nõue, millele võiks esitada materiaalõiguslikke vastuväiteid, kuid mis on sellest hoolimata rahuldatud jõustunud kohtulahendiga. Seega tekib ühtlasi küsimus, millisel viisil peab toimima liikmesriigi kohus, kui riigisisest õigust ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õigusnormidega muul viisil kui *contra legem*.

III

- 29 Võlausaldaja tugineb oma kaebuses sellele, et riigisisene kohtupraktika põhikohtuasjas on selges vastuolus seaduse tekstiga. Seadust ei või tõlgendada *contra legem*. PankrS § 100³ lg 4 p 1 mõte on vältida juba lahendatud vaidluse uuesti avamist. See oleks vastuolus *res judicata* põhimõttega. Sellist kohustust ei tulene võlausaldaja hinnangul ka liidu õigusest, sest Euroopa Kohus ei ole leidnud, et kohtul oleks pankrotimenetluses kohustus hinnata uuesti tüüptingimuste ebaõiglast laadi pelgalt põhjusel, et selle kohtulahendi põhjendustest, millega nõue on rahuldatud, ei nähtu, et kohus oleks seda kontrollinud. Selline kohustus peaks kohtul olema vaid juhul, kui tal on kahtlus, et tarbijaga sõlmitud lepingu tingimused on ebaõiglased. Samamoodi tuleks võlausaldaja arvates kontrollida tarbija krediitdivõime hindamise kohustuse täitmist vaid kahtluse korral, et see on varem jäetud tegemata.
- 30 Võlausaldaja arvates saab kohtul tekkida kohustus kontrollida tarbija krediitdivõime hindamise kohustuse täitmist üksnes siis, kui tal tekib kahtlus, et vastavat kohustust on rikutud. Üksnes kohtulahendi põhjenduste puudumisest ei saa sellist kahtlust tekkida. Samuti ei nõua liidu õigus, et kohtud korvaks tarbija täieliku passiivsuse (EKo 07.11.2024, C-600/19, p 44).
- 31 Euroopa Kohus ei ole väljendanud seisukohta selle kohta, kas liidu õigusega on vastuolus see, kui liikmesriigi kohtu jaoks on füüsiliste isikute pankrotimenetluses võlausaldajate nimekirja kinnitamisel siduv jõustunud kohtulahend, millega on lahendatud tarbijakrediitilepingust tulenev nõue, kui nimetatud kohtulahendi põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud, kas krediidiandja on analüüsinud tarbija krediitdivõimelisust. Ilma selle seisukohata ei pea Riigikohus võimalikuks praegust asja lahendada. Seega peab Riigikohus vajalikuks küsida Euroopa Kohtult eelotsust alltoodud küsimustes.

- Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikleid 8 ja 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt tarbija pankrotimenetluses võlausaldajate nimekirja kinnitamisel loetakse kaitsmiseta tunnustatuks tarbijakrediidilepingutest tulenevad nõuded, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga, mille põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks kontrollinud, kas krediidiandja on enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist nõuetekohaselt hinnanud tarbija krediidivõimelisust?
 - Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas liikmesriigi kohus peab jätma kohaldamata sellise liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese õigusnormi, mille kohaselt tarbija pankrotimenetluses võlausaldajate nimekirja kinnitamisel loetakse kaitsmiseta tunnustatuks tarbijakrediidilepingutest tulenevad nõuded, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga?
 - Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikleid 8 ja 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis tarbija pankrotimenetluses ei võimalda liikmesriigi kohtul omal algatusel kontrollida seda, kas krediidiandja on järginud kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust ka juhul, kui tarbijakrediidilepingust tulenev nõue on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga, kuid selle põhjendustest ei nähtu, et kohus oleks vastavaid asjaolusid hinnanud?
 - Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas tõhususe põhimõttest tulenevalt peab liikmesriigi kohus tarbija pankrotimenetluses direktiivi 2008/48/EÜ artiklile 23 vastavaid ja liikmesriigi õiguses sätestatud tsiviilõiguslikke tagajärgi kohaldama omal algatusel, kui kohus leiab, et krediidiandja ei ole nõuetekohaselt hinnanud tarbija krediidivõimelisust?
- 32 Enne eeltoodud küsimustes Euroopa Kohtu seisukoha saamist ei pea kolleegium võimalikuks võtta seisukohta selles, kas pankrotihalduril on õigus esitada vastuväide nõudele, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga, ja kohtul õigus jätta selline nõue võlausaldajate nimekirja kandmata, kui nõue tuleneb tarbijakrediidilepingust.

[OMISSIS]